

Ljuset kommer från norr!

På engelska heter norrsken Northern lights. Med tillägget /Gathering light blir det det internationella namnet på den utställning som på svenska döpts till "Samlat Ljus" en presentation av svensk samtidskonst som just nu visas på Konstens Hus i Luleå. Exposén är sammanställd av den australiska konstkommissarien Elizabeth Cross, på uppdrag av Moderna Museet och Riksutställningar för visning i Australien och Sverige. Eftersom konstnärliga värden är mycket en fråga om överenskommelser mellan konstlivets intressenter, kan det vara en fördel att någon helt utomstående, fri från svenskt konstlivs föreskrifter, lojaliteter och konventioner, gör ett konstnärligt urval. Det är måhända bättre det än att en inhemska institutioner gör det.

En av deltagarna, målaren Laris Strunke, deltog vid öppnandet av utställningen. Han försökte förklara begreppet "Nordiskt ljus" med att likna det vid akvariefiskens upplevelse av vatten. Det går inte att beskriva förrän man ser det utifrån. Utställningskommissarien, eller curatören som det heter nu för tiden, Elizabeth Cross har med en annan kulturs ögon fascinerats av skandinavens oförstörda förhållande till naturen och närmast lidelsefulla kärlek till ljuset. En metafor för livet självt. Det är utifrån detta hon har valt konstnärer och bilder. Nåja, ett och annat råd har nog viskats från det svenska konstetablissemanget.

Det är en i många stycken mycket bra utställning som visas på konsthallens övervåning. Måleriet dominerar naturligtvis, det är ju den tradition som mest tagit vara på och lyriskt gestaltat ljuset och vår innersta natur.

En intressant aspekt av urvalet är att Cross har valt konstnärer över generationsgränserna. Det bidrar kanske inte till någon annorlunda spännvidd i utställningen, men det visar att kvalitet och nytänkande inte alls med naturbunden nödvändighet enbart är förknippat med ungdom, en föreställning som dessvärre alltför mycket präglar dagens svenska konstliv.

Nu är ju deltagarna i "Samlat Ljus" inte direkt purunga, den yngste, Rolf Hansson är född 53. Han tillhör de konstnärer som under åttiotalet tog till sig impulserna från det nya tyska måleriet och den nyexpressionism som proklamerades som transavantgardism. Rolf Hanssons målning "Dyonde" är ett av utställningens kraftfullaste nummer. En brutal eruption i färg som känns som en visuell råsup. Om man skall karaktärisera de deltagande målarna i utställningen, så uppvisar Rolf Hansson tillsammans med Laris Strunke och Elisabet Oscarsson en mer expansiv målerisk färghållning medan Inga Lovén, Torsten Andersson, John Sundqvist och Lottie Ringström väljer ett reducerande förhållningssätt.

Laris Strunke arbetar vidare sedan 10 år på sin "Navigationsserie". Bilder som utgår från upplevelserna av ett triangulärt sjömärke som gradvis blivit en symbol för konstnärligt förfrämmande. Vid en skridskofärd när han tog en rast, "upptäckte" han i landskapet detta symmetriska tecken som han noterat så ofta tidigare men som han aldrig riktigt "sett" och reflekterat över. Det fanns där av praktiska skäl samtidigt som det var ett estetiskt ingrepp i landskapet.

De tre bilder han visar på utställningen har alla samma formala struktur, medan färgerna förändrar uttrycken. Den största målningen, en av utställningens vackraste, utgörs av en bild i tre djupplan där en botteninfärgning överlaserats i vita svepande stråk. Ett linjemönster delar in ytan i "flak" som bitvis ockrafärgats. Här delar man skridskoåkarens synfält och upplevelse av is med sprickor och bubblor, en skymtande botten därunder, här och var vassruggar och ett dovt rullande ljud som fortplantar sig långt, långt...Å andra sidan behöver bilderna inte tolkas alls. De är sin egen verklighet varken mer eller mindre, ibland så till den grad, att de hoppar ut ur de givna ramarna och blir till estetiska tecken i skyn, som i Curt Askers kalligrafiska penselskrift utetsad ur tunt fjäderstål. Asker arbetar med färgacenter i det tredimensionella rummet, fritt svävande penseldrag monterade på distans från väggar och tak. Frigjorda från det tvådimensionella ökar deras tydlighet och paradoxalt nog bildillusionen.

Ett annat sätt att samla ljuset ägnar sig Mikael Lundberg åt, han bygger spegellådor som man genom tittögon kan kika in i. Där inne bryts ljuset i ett gitter som tycks sträcka ut sig i all oändlighet. Det här fenomenet har ju många konstnärer före honom lekt med som t.ex. Leif Bolter som gjorde liknande skulpturer för femton år sedan, eller den finska gruppen Dimensio som vi senast i våras såg på Konstens Hus. Greppet känns därför inte särskilt originellt, och det förvånar lite att det ingår i en visning av svensk samtidskonst i Australien. Lika förvånade är valet av Lottie Ringström som förletts att tro att sensuell färggestaltning är lika med ytlig smetighet och brist på formmässig pregnans eller valet av John Sundkvists gouachemåleri som i sammanhanget känns föga övertygande.

Ett sådant här urval faller ju tillbaka på utställningscuratorn Elizabeth Cross och de svenska rådgivarna, de institutioner och gallerister som avtackas i katalogen och som man kan misstänka ha ett finger med i spelet. Konstlivet handlar tyvärr inte bara om kvalitet utan även om tjänster och gentjänster och en och annan framtida god affär.

Under det senaste årtiondet har en intresseförskjutning skett. Numera är ofta utställningar i högre grad en angelägenhet för mellanhänder än för skapande konstnärer. De urval av konstnärer och bilder som görs av en curator är mer ägnat att illustrera de egna teserna om konsten än att bära fram de enskilda konstnärernas utsagor. I exemplet Ringström förstår jag varken Cross' tes eller konstnärens budskap.

Bertil Sundstedt

Bildförslag:

Elisabet Oscarsson, "Violet-Meadi (river landscape) Kol och olja på duk 35x40cm
Torsten Andersson, "Sculpture" olja 148x127 cm.